

Prejeti se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primeroma zmanjša.

Rokopisi

ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo
(administracija) in ekspedicijska na
Štarem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr
za pol leta . . . 5 " — "
za četrto leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrto leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo v Hillšerjevi ulici
št. 6.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Posledice iz propada Turčije.

Nasprotnikom federalizma treba bi bilo
sledede premišljevanje priporočiti:

Dežele, iz kojih Avstrija obstoji, bile so
nekadaj samostojne. Bili so češki kralji, ogerski
kralji, poljski kralji; nemške dežele pa so bile
vladane početkom po različnih vojvodih, od-
visnih od nemškega cesarstva. Kako je bilo
mogoče, tako različne dežele združiti v eno
državo? Pravi se sploh, da se je to zgodilo
po naključji, po sreči, po porokah. To pa je
le površna sodba, kolikor je tudi obče raz-
širjena. Pravi povod, kateri je avstrijske dežele
združil, bila je skupna nevarnost. Vzdignil se
je bil namreč turški zmaj in začel trkati na
evropska vrata. Ogri in Čehi ne bi bili nikdar
s tem zadovoljni, da se združijo z nemško-
avstrijskimi deželami; pa prisilil jih je k temu
strah pred Turki, katerega so se laglje branili
z zedinjenimi močmi.

Nemško-avstrijski vojvodi imeli so takrat
hrabre vojake, in Ogri so od njihove pomoči
mnogo pričakovali. Da so se tačas v istini vsi
narodi, ki so zdaj v Avstriji, čutili solidarne
nasproti Turkom, kaže nam dogodek, da je
poljski kralj Sobieski Dunajčanom na pomoč
pritekkel.

Ogri so tačas radi Nemce in Slovane na
pomoč klicali zoper Turke, in niso bili taki
turkoljubi, kakor zdaj, ko se jim Turkov ni
več bati. Če se je tedaj v Avstriji nekak cen-

tralizem za potrebnega spoznal in osnoval,
bilo je to le zaradi zunanje nevarnosti.

Sedaj je pa turška država razpadla, uni-
čen je tisti strah, ki je iztočne narode prisilil,
da so se tesno združili v Avstriji. Razpad
Turčije je dogodek, ki dá tem narodom zopet
svobodno dihati, in z njim odpade tudi v Av-
striji potreba centralizma, in na nje-
govo mesto stopi zopet federalizem, kakor je
bil prej.

Nemci, Čehi, Madjari, Rumuni, Poljaki
niso več drug na drugega navezani, ker jim
ne preti nobena skupna nevarnost, naravna je,
da hodijo zdaj vsak svojo pot, da si dajejo
vsak sam sebi postave. Ako kateri teh narodov
hoče nad drugimi gospodovati, to ne izvira iz
nobene zgodovinske potrebe in je le neopra-
vičeno nasilstvo. Le v federalizmu je svoboda,
in le federalizem je naravna politična sistema
Avstrije; saj deloma faktično že obstoji, ker
ima Ogerska svojo posebno vlado, tako neko-
liko tudi Hrvaška in Galicija. Za dolgo se sa-
mostojnost tudi Češki ne bo mogla odreči.
Centralizem žuli in tišči povsod, posebno pa,
kjer združuje različne elemente, in pusté ga
veljati le v kritičnih časih, da se obvarujejo
še večih nesreč.

Pomisliiti je zmirom treba, da avstrijske
dežele niso z mečem podjarmljene, ampak da
so se prostovoljno Avstriji pridružile, da imajo
tedaj pravico, o svojih lokalnih zadevah same
odločevati, kar je le po federalizmu mogoče.

Nemške baharije.

Odkar se naša armada vojskuje v Bosni,
ni še prenehala baharija graške „Tagespošte“
o hrabrosti polka „Belgier“ št. 27. Nedavno
je pisala, da polke Belgier in Maroičič ime-
nujejo v Bosni sploh „elite-brigade“, to je,
tisto brigado, ki vse druge daleč prekosi in s
katero se nijeden drug polk primerjati ne more.
Vrjamemo, da se nemški Štajerci in Korošci
dobro bjejo, in jim tudi nečemo kratiti časti;
veseli nas, da svojo dolžnost na bojnem polju
spolnujejo, ker to pride celi državi na korist.
Ne moremo pa odobravati metode, da bi se vedno
le jeden polk preslavljal, kakor da bi on vse
naredil, drugi polki pa, ki morda v enaki meri
svojo dolžnost spolnujejo, se nazaj postavljajo
in zanemarjajo, kar jih more le žaliti. Ko bi
drugi vojaki v Bosni imenovali Štajerce in
Korošce — „elitebrigade“, kakor „Tagespost“
pravi, dali bi sami sebi spričevalo, da ne iz-
vršujejo v taki meri svoje dolžnosti, kakor
nemški Štajerci. Tega noben vojak ne stori,
nasprotno vsak polk sam o sebi misli, da je
najbolji, in tako je tudi prav. Mogoče, da se
polka Belgier in Maroičič sama imenujeta
„elitebrigade“, da bi jih pa drugi vojaki in
častniki tako imenovali, tega ne verujemo, prej
bi mislili, da je to le baharija „Tagespošte.“
Sicer pa smo iz prejšnjih vojsk navajeni, da
so se hvalili le nemški in madjarski polki,
slovanski pa so morali za vse odgovorni biti,
kar se je pri naši armadi graje vrednega pri-
godilo.

O inkviziciji.

(Po Hefelu pr. P. Chrysogon M.)

(Dalje.)

VIII. Navadno si ljudje mislijo inkvizicijo
kot prežečo in nikdar ne sito lovilno napravo
in tihotapni zavod, ki s svojimi polipnimi
rokami poželjivo sega po nesrečniku že pri
najmanjem sumu. Ali to domišljanje ali oči-
tovanje, ki v zgodovinskih romanih in roman-
nih zgodbah tako drastično deluje, je žalibog
do dlake krivo in neopravičeno, ker se mora
kar nepogojno zavreči, ako nečemo sumiti
Llorrenta, da je pristransk bil, in sicer da je
stal na strani inkvizitorjev, Llorrente, ki je
debele knjige pisal proti njej, ki pa tega nič
ne omeni.

1. Najprvo je vsako preiskovalno sodišče
svoje delovanje s tem pričelo, da je oklicalo
obrok milosti, davši javno oznaniti:
„Kdor si je svest odpada od vere, pa se o
določenem času radovoljno oglasi in pokoro-
stori, ta bode milostno odvezan in težkih kazni
oprosten.“

Da so bile manje, posebno cerkvene kazni
tem skesanim grešnikom naložene, da so bile
očitne, ako je bil njih odpad očiten, to se raz-

umi deloma samo ob sebi, deloma se pa mora
razlagati iz stare cerkvene discipline; in ven-
dar graja Llorrente tako pokorjenje, on, ki bi
moral kot duhovnik iz lastne skušnje vedeti,
da se spovedencem še sedaj nalagajo in se
morajo nalagati kazni tako vindicativae, —
pokorilne, kakor medicinales — zdravilne. Pra-
vila inkvizicije pa so zahtevale, da morajo biti
kazni tistim, ki so se radovoljno zatožili, tako
mile kolikor le mogoče.

Po preteku milostnega obroka govorile so
postave zoper odpadnike; sicer so bili pa do-
stikrat obroki podaljšani. Ko je bilo villareal-
sko sodišče preloženo v Toledo, določen je bil
obrok milosti na 40 dni. „Videti je bilo, pravi
Llorrente, velike množice novih kristjanov pri-
vrevati, radovoljno se obtoževati in padca v
judovstvo se dolžiti.“ „Po izteku tega obroka
dovolili so inkvizitorji drug obrok 60 dni in
slednjič tretji 30 dni.“

Kje je tukaj ona že toliko pripovedovana
in opisovana besna poželjivost inkvizitorjev, ki
ni nikoli dosti nesrečnikov nalovila? Če vladar
državnohudodelskim podložnikom — in za take
so veljali skrivni judje — tri obroke za-
našanja zaporedoma dovoli, kdo mu bode očital
lovljivost in tihotapnost?

2. Gledati je tudi na to, kaj ukazujejo
pravila o mladih krivovercih. „Če sinovi in
hčere krivovercev, tako je velel že Torque-
mada, po uku svojih staršev padejo v zmoto,
pa še nimajo 20 let in če sami obstojé, da
bodo pomilosteni, naj inkvizitorji take mlade
ljudi, ako tudi pridejo po preteku milostnega
obroka, dobrotno sprejemajo, jim laglja poko-
rila nego odraščeni nakladajo in skrbé, da
bodo v veri dostojno podučeni.“

Iz tega je sklepati, da niso smeli svetično
prisegaje krivoverstvu se odreči: dečki ne pod
14., deklice ne pod 12. letom. Ker so bile na
odpad težke kazni postavljene, so hoteli mlade
ljudi pred njimi obvarovati, da so jim dali pri-
ložnost, še le pri zreleji pameti odreči se kri-
voverstva.

3. Pravijo, da je najmanja in najbolj ne-
dolžna izjava nesrečnika vrgla v ječo. A drugi
veliki inkvizitor Deza, ki velja še za veliko
bolj strogega, nego Torquemada, izdal je 17.
januarja velel: „da nobeden ne sme biti prijet
zarad neznatnih uzrokov, tudi ne zarad bogok-
letja, ki ga je v jezi izgovoril.“ Ta omejitve
pa ni samo dobra in pravična, ampak doka-
zuje tudi nasprotno, nikakor pa ne lovljivosti
inkvizitorjev; ukaz Dezin je tudi veliko bolj

Če so „špičkarji“ kradli, bili so ti špičkarji — Hrvatje graničarji; če so pa zmagali, bili so — Madjari. Ravno tako so bili naši slovenski lovci vedno „die tapferen Jäger der deutschen Alpenländer“, kedar so zmagovali. Spominjam se, da sem čital v nemški knjigi, kako se je kranjski lovski bataljon št. 7 hrabro branil proti trem laškimi polki, in pristavil je pisatelj „da sieht man, was die deutschen Jäger leisten können“. Tako se je vedno v nemško slavo prištevalo, kar so naši slovenski vojaki naredili; nasprotno pa se je mnogo že pisalo, kako so Hrvatje in Čehi kradli, plenili itd.; le malokdaj se jim je vrigel kak kos priznanja. O hrabrosti madjarskih huzarjev smo že do sitega slišali; malokdaj pa so pohvaljeni slovanski ulani (kopljeniki), Hrvatje in Poljaki, ter dragonci Čehi in Slovenci.

Kakor znano, je bil dozdej edin nemšk polk v Bosni Belgier št. 27 in na pol nemšk Maro-čič št. 7. Da bi tedaj vsa slava vseh zmag ostala pri Nemcih, treba je ta dva polka do neba povzdigovati, kar tudi delajo nemški listi posebno graška „Tagespost“. Znano je, da je bil naš kranjski polk vedno zmagovalen, tako nedavno pri Jajcu. Ako se pa samo nemški Štajerci in Korošci imenujejo „elitebrigade“, ali se ne bodo naši vrli Kranjci razžaljene čutili? To je vzrok, zakaj to nemško baharijo „Tagesposte“ grajamo. O bitki pri Jajcu je bilo sploh malo govora v listih, ker tu so se bili sami Kranjci in Hrvatje. Ogromna večina armade v Bosni je slovanska, kakor smo zadnjič natančno našli. A po mislih „Tagesposte“ bi vsi ti nič ne opravili, ko bi ne bilo nemških Štajercev.

Iz Bosne.

Naši so zmagali pri Senkoviču in Ogjaku. Potem so zasedli Rogatico. Ljudje so jim prišli naproti in so pravili, da so Turki vsi prestrašeni in da beže v Višegrad in Gorazdo. Turkov je padlo čez 400. Potem so naši marširali v doleno Tuzlo, ki se jim je brez boja vdala.

Tudi na zapadni strani gre dobro, in so

milostljiv, kakor pa „Karolina“, ki tudi bogokletje z najtežjimi kaznimi obklada, ki pristavka zarad jeze ne pozna.

4. Če je bil kdo tožen, da je krivoverski govoril, je bil zdravnik povprašan, je li govorilec bil pri zdravi pameti ali ne. Llorente tega sicer nič ne omenja, toda pri neki sicilijanski pravdi — Sicilija je dobila mesto cerkvene španjsko inkvizicijo v začetku 16. stoletja — je pri tem določno govorjenje, da je sodišče več zdravnikov povprašalo o zdravi pameti toženca.

5. Tudi niso kar tako prvega ovaduha poslušali; kajti Llorente navaja zglede, da le večkratna tožba je zamogla inkvizitorje nagniti, da so proti dolžencu postopali in da so krivo početje marsikakih krivovercev radi pripisovali njih nespametnosti.

6. Nobena sodnija ni bila vezana na toliko ozir in ukazov, kakor ravno ta. V pravilih Torquemade 25. maja 1498 stoji v 1. članku ta omejitev: „pri vsaki sodnji morata biti dva inkvizitorja, en jurist in en teolog in prepovedano jima je, drugače spoznati na zapor kakor zajedno. Članek 3. pravi, „da nobeden ne sme biti v zapor djan, ako njegovo zločinstvo z zadostnimi dokazi ni potrjeno.“ Če inkvizitorja nista bila edina, ali pa če je

Turki pogum zgubili, odkar je Bihač padel. Na kozari in Prozari planini so se Turki vsi podali. Naši se bližajo mesta Kulen - Vakuf. Turki iz mesta so jim prišli že nasproti in prosijo milosti in odpuščenja. Tudi pri Glazincu je bil srečen boj za naše; Rogatica se je brez boja vdala.

Čez 1000 Turkov je na srbsko zemljo pribežalo, kjer so jim orožje vzeli in jih zaprli.

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani, 25. septembra.

Cesar so 24. t. m. došli v Inšpruk k vojaškimi vajam, ter so bili od ljudstva navdušeno sprejeti.

Ministerstvo se še ni dopolnilo. Pretisu predsedal finančno ministerstvo in bi ga bil kaj rad izročil komu drugemu ter sam prevzel ministerstvo notranjih zadev. Toda Herbst, kteremu so denarno ministerstvo ponujali, ga ni hotel prevzeti, in težko se bo kdo našel, ki bi se podvrgel silno težavni nalogi ter poskusil vravnati zmedene denarne zadeve, zlasti zdaj, ko nam vsled bosenske vojske preti zopet strašansko primanjkljaj. Še vstavoverni listi, med njimi tudi naš „Tagblatt“ priznavajo to, in pišejo, da je najglavnejša naloga ministerstva vravnati denarne in gospodarske razmere. — „Nemci in Slovani, liberalci in reakcionarji, fevdalci in klerikalci, vstavoverci in federalisti, pravi naš turški list, zahtevajo pred vsem vredenje državnega gospodarstva, vsi konec jemljejo (unterliegen) pod čedalje večim nenosljivim davkarskim bremenom.“ „Tagblatt“ prav sodi, samo pozabil je pristaviti, da je vse to zakrivila ravno njegova stranka, ki že toliko let s svojim vstavoverstvom osrečuje našo ljubo Avstrijo. Pretis je vedno obetal: „Bo že bolji,“ zdaj pa, ko vidi, da ni bolji, ampak vedno slabši, hoče denarne zadeve dejati iz rok in komu drugemu prepustiti težavni posel, da naj reši zmedeno štrebo. Kdo bi se potem čudil, da Herbst ni hotel ponujene mu časti prevzeti? Zdaj bodo med večino državnega zbora iskali notranjega ministra, in če ga ne najdejo, bo Stremayr ali Chlumecky postal Lasserjev naslednik, ker se nadejajo, da učnega ali kup

bila sumljena osoba posebne imenitnosti n. pr. duhovnik, je zamogel samo višji inkvizitorski svet izreči na zapor. Karl IV. je pa ukazal, da inkvizicija sploh nobenega ne sme prijeti, če preje kralju tega ne naznani. Kar se tedaj govori od skrivnih prijetij in zaprtij, da soljudje kar na tihem prešli in zginjevali brez sledu, da nobeden ni vedel kamo, to so same bajke, ktere more pameten človek toliko manj verjeti, ako pomisli, da se je moral postaviti vsakemu vjetniku oskrbnik njegovega premoženja in da se je prijetje godilo z vsakovrstnimi formalitetami.

Druga omejitev zaporne pravice kod inkvizicije je bila v tem, da če je bil kdo krivoverske izjave tožen, pa ni bila jasna ko beli dan, da je morala sodnija iskati in poslušati misli tako imenovanih kvalifikatorjev, to je učenih bogoslovcev, profesorjev itd., ki niso imeli nikakega deleža pri inkviziciji; ti so morali pismeno svojo misel oddati in s svojim imenom podpisati, je-li natezani, govorjeni ali tiskani stavek res krivoverski ali ne. Če so rekli, da ni, dotični nikakor ni smel zaprt biti, če se drugi kvalifikatorji drugače niso izrekli. Llorente toži, da so bili največ školastični bogoslovci; toda s v o b o d n o z i d a r s k i h, kakor bi mu dopali, takrat še ni bilo.

(Dalje sledi.)

čijskega ministra ne bo tako težko najti, kakor za denarne ali notranje zadeve. Pa če se tudi posreči najti moža, ki bode hotel s sedanjimi ministri postati solidaren, se bode ministerstvo osnovalo komaj proti koncu tega mesca, ker je ministerski predsednik knez Auersperg odšel k volitvam velikih posestnikov na Česko in se še le koncem tega tedna zopet povrne na Dunaj.

Česki narodni poslanci se bodo po naznanilu „Cor. Bur.“ vdeleževali zborovanja češkega deželnega zbora. V velikem posestvu so zmagali vstavoverni kandidatje in sicer v fideikomisni skupini samo s 3 glasovi. Ker se ugovori narodnjakov proti sestavi volilnega imenika niso uslišali, ni bilo upanja, da bi bila zmagala narodna stranka. Narodnih poslancev je sedaj v zboru 83 (68 Staro- in 15 Mladočehov), 82 vstavovercev za mesta in kmečke občine, pa 70 za veliko posestvo. Tedaj imajo vstavoverci 69 glasov večine. Pri shodu narodnih poslancev se je boje konstatiralo, če „Cor. Bur.“ prav poroča, da narod želi, naj bi se česki poslanci vdeleževali tudi obravnave državnega zbora.

Deželni maršal postane na Českem zopet knez Karlos Auersperg, v Doljni Avstriji pa Helferstorfer, namestnik njegov dr. Felder, deželni glavar na Koroškem dr. Stieger in namestnik njegov župan Jezernik.

Iz Ogerskega se naznanja, da so nekteri budapeški meščani sklenili 29. t. m. sklicati ljudski tabor, ki bode obravnaval vzhodno politiko. Madjarska samovolja, prevzetnost in oholost se ne dá več prenašati in je pripravila celó liberalne dunajske liste, da so začeli hudo proti Madjarom pisati. Zahvaliti se imajo za ta jarem edino le nemškutarskim dualistom, ki Madjare potrebujejo zoper Slovanstvo. Vendar to večno ne bo trpelo.

V Galiciji se širi agitacija za to, naj bi se pri galiških železnicah uvedel poljski jezik kot uradni jezik, in deželnemu zboru izročilo se je več peticij te vrste. Tudi pri nas bi taka agitacija ne bila napačna.

Vnanje države.

Nemški listi govoričijo, da hoče Bismark odstraniti Gorčakova; zopet eni pravijo, da hoče tudi Andrassya s sedla vreči. Čeravno nam za Andrassya ni žal, vendar mislimo, da Bismark še nema take moči, da bi po vsej Evropi ministre nastavljal in odstavljaj. 23. t. m. je nemški kancelar odšel v Varzin, kjer bode v družnji svojih dveh sinov nekoliko dni ostal, potem pa se zopet vrnil v Berlin. Nemška „Nordd. Allg. Ztg.“ piše, da bo socialistična postava boje težko obveljala, ker je dotična komisija že zdaj nekaj določb sklenila, kterim vlade ne bodo mogle pritrditi. To bode le mogoče, če pri tretjem branji zmagajo tisti poslanci, ki se hočejo z vlado poporazumeti na podlagi praktične potrebe.

Papež so 23. t. m. sprejeli piemonteške romarje in več drugih oseb. Zdravje sv. očeta je povoljno. „Voce della Verità“ oporeka novici, da so nastale nekatere zapreke pri obravnavah med vatikanom in Nemčijo gledé majniških postav. Ravno ta list piše, da je novica o pregledu konkordata med Rimom in Belgijo neresnična, ker takega konkordata ni.

Turški sultan se že 10 dni brani podpisati pogodbo z Avstrijo, ker po mnenju turških državnikov ne daje Turčiji nobenega varstva. Še manj bi pa Avstriji koristila taka pogodba, ker je znano, da Turčija do svojih podložnikov nima nobenega vpliva in da se za njene ukaze nikjer več ne zmenijo. Tega ne

pričajo samo dogodki v Albaniji in Macedoniji, ampak tudi v Dobrudži se boje snuje vstane Turkov, ki hoče Rumuncem zabraniti, da bi ne zasedli dežele. Vse to kaže, da bodo morale države, ki so bile zastopane na berlinski konferenciji, Turčijo še enkrat prijeti in ji dopovedati, da je upor zoper sklenjeno razdelitev bedast in za Turčijo jako pogubljiv. — Zastopniki angleških, avstrijskih in francoskih kapitalistov in podvzetnikov so izročili velikemu vezirju protest, v katerem oporekajo zoper to, da bi se železnice v Aziji delale po Klapkovim načrtu in za-se zahtevajo prednost.

Srbi so zasedli Mali Zvornik in Sakar, ki se vsled sklepa konferencije združita s Srbijo. Knez je sprejel komisijo, ki bo de vrnava nove meje, ter ji priporočil, da naj ozir jemlje na strategične razmere srbske. Deputacije iz Bjeline, ki je prosila, da naj Srbi zasedejo to mesto, knez ni hotel sprejeti.

Izvirni dopisi.

Iz Zagorja ob Savi, 21. septembra. (Civilni zakon.) Po naključbi pridem v neko tukajšnjo gostilnico ter zagledam pri mizi nekoliko mi že znanih gostov. Že na obrazu se vidi slehernemu, da se nekaj prav resnovega pogovarjajo. Radoveden se vsedem ravno k tisti mizi, kar mi jedan izmed njih reče: „Pač čudna poroka je morala biti, katera se je sklenila pri Litijem g. komisarju. Prašam ga, kdo da sta ta presrečna po civilnem zakonu poročena, in odgovori mi, da to je tisti par, katerih oklic je bil pred kakimi 8 tedni na hiši tukajšnjega g. župana nabit. Zdaj se spomnim, da to je neki železničen vradnik, rojen Čeh in sin dobrih kristjanskih staršev. Živel je ta gospod že dalj časa tukaj, vse njegovo obnašanje kazalo ga je poštenjaka, in tudi zoper sveto-vero govoriti ni bila njegova navada, ampak bil je tih in miren človek. Tem čudnejši se je vsem zdelo, da se je oglašil pri okrajnem glavarstvu v Litiji, da hoče postati „konfessionlos.“ Pravijo, da vzrok njegovega odstopa bil je nek zadržek, zaradi kterega bi ne bil mogel po cerkvenih postavah cerkveno poročen biti; bil je tedaj 21. t. m. v Litiji pri okrajnem glavarstvu po civilnem zakonu od g. markeza Gozzani-a, c. kr. komisarja v prisutnosti dveh prič poročen, ki ste po dovršeni ceremoniji podpisale pogodbo. Nekterim se vsak cerkven zadržek zdi odveč, in se ne ozirajo veliko na to, da cerkvena oblast dispencira od zadržka prav rada, če se ji za to navedejo vzroki. Morda bi se bilo tudi v tem primerljeji to zgodilo, da ne bi bilo treba ločiti se od cerkve katoliške.

Iz Planine nad Vipavo. (Zlata maša). V nedeljo 15. septembra se je na tej višavi obhajalo, slovesnost, ki je vredna, da se v spominu ohrani. Ondotni v. č. in mnogozaslužni gospod dušni pastir Jožef Nakus so obhajali 50letnico svojega mašništva ali „zlato mašo“. Č. g. jubilar so bili rojeni v Kamniku 27. svečana 1804 in v mašnika posvečeni v Ljubljani 26. vel. serpana 1828. Služili so najpred v Cirknici kakih 6 let, potem pa jim je bila kot dušnemu pastirju izročena čeda na Planini, kjer do današnjega dne tedaj skoz 44 let zadovoljno živé in niso nikoli po kakaj vlišji stopinji segali, ampak pridno delali v vinogradu Gospodovem za dušni blagor sebi izročene čede; zato so pa tudi farani iz spoštovanja do svojega že toliko letnega dušnega pastirja lepo ozaljšali in s slavaloki prepregli pripravne prostore pred cerkvijo, pred ktere

vhodom je bil brati napis z naslednimi versticami:

Gospod zlatomašnik častiti,
Oj dušni predobri pastir!
Planinci hitijo vošiti
Vam srečo veselje in mir.

Dasiravno je bilo vreme deževno, se je vendar ob določenem času sošlo več č. g. duhovnov in neduhovnov, prijateljev in znancev, ki so g. zlatomašnika v slovesnem sprevedu spremljevali v hišo božjo, kjer so veličast. g. dekau (ki so pred 2 leti sami enako slovesnost obhajali,) zbrani množici ljubeznjivo priporočali, neskončno usmiljenemu Bogu hvalo dati, da jim je njih v. č. dušnega pastirja skozi toliko let ohranil, pa tudi prositi ga, da bi jim ga ohranil tudi še za naprej, da bi č. g. zlatomašnik, ako je božja volja zamogli srečno stopiti skozi vrata večnosti in tje tudi vse sebi izročene ovčice pripeljati.

Imeli bi še marsikaj povedati, da pa ne bo spis preobširen, opomnimo samo, da vsi č. g. gosti so pri odhodu kot dragi spominek od marljivega pesnika g. Radoslava na čast. g. jubilarntu sostavljeno pesmico seboj vzeli ter so se razšli razveseljeni in s srčnim vošilom, da bi Bog gospoda zlatomašnika še mnogo let ohranil v dušni in telesni blagor njemu izročene čede. Omenjena pesmica pa se glasi:

Prečastitemu gospodu
dušnemu pastirju
na Planini
o slovesni priliki
zlate svete maše
15. septembra 1878.

Zlata, — premilo pozdravljaj danica
Ljubljeni starček! današnji Te dan;
Angeljsko krasno odmevaj slavica
Tebi, ker zvolil si najlepši stan;

On Trojedini, ljubezen nezmerina,
Milost posebno, glej! Tebi je dal;
Angeljski kruh — da — o sreča stoterna!
Še boš čez petdeset let daroval. —

Nosil si voljno križ, britke težave,
Iskal ovce ti zašle — vse učil,
Kristus pa je blagoslovljal z višave,
Uspeh da stoteren Tvoj čin je rodil.

Jezusu Ti si posvetil življenje,
On pa bo Tebi dal vence zato;
Sladko, presladko bo tam z Njim združenje,
Izveličanski kjer zbori pojo!

Pozdrav naj toraj Ti glasno odmeva
„Uma ker sukali si v božjo čast meč“
Naj vsa Planina radostno prepeva:
„Ave!“ o zlati Ti mašnik goreč!

Ko pa bo solnce življenja nagnilo,
Utopljevalo se v večni zaton;
Spremljaj Te božjih krilatecv številu
U hišo radosti, pred Večnega tron.

Iz Srednje Vipave 18. sept. — (Plesi — pretepi. Nekaj iz Bosne.) Ko bi bili današnji plesi takšni, kakoršni navadno niso pri današnji mladeži, bi spadali k činom, ki niso sami na sebi niti dobri niti slabi. Ali kakoršni so na današnjih brejarjih in kakoršne žalostne nasledke imajo pri nebrzdani mladeži, jih ne more noben blagomisleč človek odobravati. Temu v dokaz nam je bivša plesna zabava v Dornbergu 15. t. m. v praznik presladkega Imena Marije. Ljudje semtrtje ne le mladost, so tako daleč zdvijali, da imajo rajše ples, kot slovesno službo božjo s procesijo, ali pa potuhnjeno rečejo, da ne bodo imeli plesa, da se le procesija drži, po procesiji pa zbijejo nagloma deske skupej in tako prekanjajo cerkveno vlado, kakor se je

že v par krajih zgodilo. Zastran deževnega vremena ni bilo sicer procesije ta praznik, pa ko bi tudi se bila obhajala, je bil skrivši namenjen tudi ples. Res, da je bilo pri sedanjih revščini mnogo občanarjev in občinskih zastopnikov proti tej „zabavi“ (v drugem pomenu besede, ker „zabavlja“ prav nalašč novi cerkveni naredbi goriške nadškofije.) Pa ker je župan sam tudi krčmar, se je sklenilo slednič vendarle plesati vkljub lakoničnemu oznanilu g. župnika, da „bode ta dan služba božja ali po navadi ali pa po novi nadškofijski postavi!“ Plesalo se je tedaj na vse kriplje. Ali zvečer se spremeni nagloma plesišče v — bojišče; fantje raznih bližnjih vasi se skregajo in začnejo krvav boj, da je bilo vse prigovarjanje župana, — ki je v plačilo dovoljenega plesa, — kot edini za red in mir odgovorni oblastnik par dobrih „brenk“ na hrbet dobil, brez vsega vspeha. Borili so se z folči *) in noži, tako da je bilo več (pravijo 8—10 ranjenih,) od katerih bo eden težko ozdravil; peljali so ga v goriško bolnišnico. K sreči da ima Dornberg prav blizo zdravnik v 5 minut oddaljenem Zalovšči, ki je imel vsled tega boja isti večer polno dela z šivanjem in celovanjem ranjencev.

Drugi dan popoldne na rokodeljski ponedeljek — („Blau Montag“) sem jaz slučajno kot na tržni dan šel skoz Dornberg. Vidil sem tu, kako se mladina pred plesom napaja. Pili so novo vino kar iz „nafe“, t. j. lesene 3 bokalov držeče posode. Imeli smo se zvečer zopet skoz Dornberg domú vrniti, ali voznik je zvedel, da bi se zvečer zopet utegnili tepsti, zatorej je djal, da je boljše iti čez Gorico domú. Drugi dan 17. t. m. slišimo, da je bil res zopet pretep pri istem plesu. Izid tega pa mi ni še prav znan. Ker tedaj ne more dornberški g. župan miru in reda vzdrževati pri plesu in ker pravi naredba vis. c. kr. namestništva v Trstu od dné 28. novembra 1876, šte. 12851, da „ako ne more županstvo miru in reda s svojimi lastnimi sredstvi in pri lastni odgovornosti oskrbovati, ali ako se k temu dovolj močno ne čuti, ne sme naprošenega plesnega dovoljenja dati“; smo prav radovedni, bo li zanaprej višja c. kr. oblast pazila, da se tako žalostni nasledki surovega splesovanja ne bodo več v takih bojovitih vaseh ponavljali, kakor se je to dné 15. in 16. pri vinopitju napredujoči mladeži v Dornbergu žalostno go-dilo.

Meni se pa zraven nravnih, zdravstvenih in gospodarstvenih vzrokov, zaradi kterih c. kr. namestništvo ples, če ne naravnost zabranuje, saj odsvetuje, tudi še ta primeren dozdeva, da zdaj, ko se naši slovanski polki v tako ljutih bojih s turškimi krvoloki borijo, se ne spodobi, da bi se mi veselili, marveč naj bi novce, kteri bi se imeli na take nečimerne, duši in telesu nevarne veselice obračati rajše v prid vboгим vojakom in njih zapuščenim družinam darovali po besedah „sv. evangelja, čigar dnh zmed Boga-pozabljive mladosti žalibog čedalje bolj zginja: „Veselite se z veselimi, pa žalujte z žalujočimi“!

Kako more količkaj čuteči človek in še slovenec zdaj rajati, ko ravno v teh dneh naši bratje iz sto in sto ran krvavé, ko prinašajo vsi časniki žalostne dokaze turške grozovitnosti, ktere doprinašajo turške zverine, — ker to niso ljudje, — nad ubogimi ranjenci in nad vboju vjetimi c. kr. vojaki. — Ravno kar sem bral pismo slovenskega častnika iz Travnika,

*) Iz latinske besede „falx, — falcis“, re-zalo posebno za obrezovanje trt primerno. Pis.

iz kterega pozvedam, da je bil v boju pri Ključu tudi polkovnik Babič od Weberjevega polka ranjen. Pri tem boju so jvleli mnogo ustašev, drugi pa so na vse strani, hitrejši ko so mogli, pete odnesli, „iskáje daljavo“. Pri naskoku na vtrjen grad je padel tudi sin bivšega renškega župana Jan. Pahorja kot vodja — Führer, — vstreljen skoz srce, kakor je ranjcega tovarš in oficirski namestnik dotičnemu g župniku pisal. Omenjeni častnik g. Fr. Š. v pismu šaljivo pristavlja, da ako se bode srečno s pomočjo božjo iz vojne vrnil, hoče prinesiti v spomin nekaj tiste turške golazni, ktera ne pusti človeka po noči spat. Dežela, piše nadalje, je lepa, ali prebivalci — Turki — so preleni za delo. Okoli Travnika raste trta, pa trtno pleme ni kaj zbrano in bolj kisló, breskva ne raste tam. Iz Livna je pisal neki kapucin v Travniki, da naj pridejo naši vojaki tje brž ko brž kristjane osvobodit, od kterih imajo mnogi turške puše, pa brž ko naši tje pridejo jih bodo na Turke obrnili. Pri Livnu stoji 2000 ustašev. H koncu pa zapevam s kršanskim hajdukom, t. j. ne razbojnikom, ki brezozirno ropá in ubija, ampak s hajdukom, kteri so se maščevali le zarad v nebo vpijočih krivic in grozovitnosti, nad Turčini, kakor je zapeval ob času srbskega osvobodjenja l. 1814 neki 20letni mladeneč, ko so mu Turki prigovarjali, naj se poturči in reši tako smrti na kolu; junaško in smehljaje zapel je s srbskim glasom takole:

„Neima vére boljé od kristjanske!
Sérb je Hristov, raduje smértil,
Božji strašni sud (sodba) i Turka čaka,
Pa vi činite što je vama drago,
Skoro čete Turci dobiti, (mero napolniti)
Bog vam jamac (-porok,) i Božija pravda!“
(-pravica.)

A akoravno ga je celo njegova mati pregovarjala, da naj se poturči, da ostane živ, ker strašno je biti živ preboden skoz zadnji del života tako, da pride kolova špica skoz drób pri ustih vun, ni hotel se nikakor poturčiti; marveč zahvali se jej za ta nekršanski svét in sočutje, ter jej z veselo pesmijo odgovori prav po kršansko:

„Majka moja, za mlieko ti hvala!
Bérzo čéš se obradovat sinu,
Dok pred lice Boga izadjemo;
Smrt izbavlja od svakijeh bédah (stisk),
Cvét prolétja po zimi se javlja
Blago svakom' ko ranije umre
O manje je muke i grijeha,
Pa što dade spas (-rešenje) i véra kome,
A još ima bratje na svijetu —“.

Simeon Milutinović
iz Serajevega.

Ker so Turki vidili toliko neprestrašenost in trdno vero pri tem mladenču, ga niso živega na kol nataknili, marveč se jim usmili (!), da so mu prej z nožem srce prebodli in potem mrtvega na kol nataknili. Pa kdo bi mogel vse turške grozovitnosti naštet? Hvala Bogu, da je prišel letos dan osvete! Vun s Turkom iz Europe! Živeli naši hrabri bratje v Bosni in Ercegovini! Bog z vami! —

Iz Mariborske okolice. (Višja sodnija za Slovence.) Da se Slovencem pri mnogih rečeh pravica odrekava, tega smo že vajeni. Vendar bi človek mislil, da pred sodnijo bo Slovan vendar pravico našel. Žalibože pa imajo Slovenci po Koroškem in spodnjem Štajerskem le preveč tožiti o nemškutarenji pri sodnijah in nastavljanji slovenščine nezmožnih ali jo zaničujočih uradnikov. Ne moremo pozabiti dr. Schloferjevih besedi pred 3 leti pri banketu namestnikovem na čast deželnim poslancem, koje so obrnjene bilo proti dr. Vošnjakovim tožbam, kako se nemški sodniki na

Slovenskem nastavljajo, — besedi: „vivant sequentes — naj žive nasledni!“ Kako so se vresničile, nam je vsim znano, pa čudna se nam zdi sodnija, kjer se sodnik in toženec ne razumeta. V Mariboru težko naletiš na sodnijskega uradnika, ki bi z ljudstvom po domače govoril; ukazi sklicevalni listi, sodnijske preiskave, vse je večidel nemško. Tako se nam iz slov. Koroške javlja neki prizor. Pride zatožena žena in reče: „Jaz sem prišla.“ — Sodnik: „heute ist keine Prišla vorgeladen“ — itd. Take in enake reči nas Štajarske in Koroške Slovence primorajo, da mislimo na odcepljenje od graške više sodnije in za združenje s Kranjsko. Kako lahko bi se napravila v Ljubljani viša sodnija za vse Slovence!

(Opomba vredništa: Potreba više sodnije za vse Slovence v Ljubljani, kakor tudi pravne akademije za slovenske dežele v Ljubljani, kjer bi se izučili slovenščine popolnem zmožni juristi, je že davno priznana in v slov. listih prerestana. Vendar nemškova politika hoče, da smo na nemški Gradec priklenjeni. Enkrat pride že čas, ko bomo tudi to verigo pretrgali. Za sedaj naj se slov. ljudstvo strogo drži §. 19 in naj zahteva povsod slovensko uradovanje; vsaka pravica se zgubi ako je človek ne brani. Posebno pa bi morali slovenski odvetniki lep izgled dajati in slovenska pisma delati, — a žalibog, da se v tem oziru premalo zgodi.)

Domače novice.

V Ljubljani 26. septembra.

(Telegrafične postaje v Bosni) so ustanovljene: samo s podnevno službo v Kotorsku, Buzovači, Kiseljaku in Mokru; s podnevno in ponočno službo v Rakovici, Derventu, Doboju, Maglaju, Žepči, Senici, Sarajevu, Banjiluki in Travniku. Vse postaje sprejemajo in oddajajo tudi privatne telegrame.

(Orgljarska šola „Ceciljenega društva“) se bo pričela v četrtek 3. oktobra. Prejšnji učenci in oni, ki so se na novo oglasili, naj se zberó 2. oktobra ob desetih dopoldne v šolski sobi v Alojznici, kjer bodo zadnji imeli še prestati majhno skušnjo o tem kar znajo.

(Odbor za posušenje močvirja) je sklenil, da se ima Ljubljana in cesarski graben še letos od goščevja očistiti. Nadalje hoče prositi ljubljansko občino, naj iztrebi iz Ljubljane in Gruberjevega kanala pesek, kar ga Gradašca in voda malega grabna vanj nanosita. Tudi bodo kupili nivelir-aparat za preiskovanje in merjenje vseh vodá, ki se v močvirje iztekajo; stalo bo to orodje 300 glđ. Hoteli so najeti posebnega inženirja, pa so ta predlog za letos še odložili. Za dela, ki se imajo letos izvršiti, vzelo se je v proračun 3600 glđ. — Kaj se hoče s tako malo svoto narediti? žalibog da se za to prevažno podjetje tako malo skrbi od strani države. Naša dežela je prerевна, da bi poleg vseh davkov skrbela še za deželne potrebe z lastnim premoženjem. Pri tako velikih podjetjih, kakor so posušenje močvirja in pogozdenje Krasa, se da le z velikim kapitalom kaj doseči.

(Javno tombolo) po izgledu italijanskih mest napravi v nedeljo 6. oktobra v zvezdi l. ljubljansko društvo za podporo bolnikov, ktere čisti dobiček je na pol namenjen za ranjene vojake na pol pa za društveno blagajnico. Novo podjetje in lepi dobitki v srebru in drugih krasnih rečeh, kakor tudi blagi namen, na pomoč priskočiti revnim ranjencem in bolnim obrtnikom, so nam porok, da se bode ljudstvo prav obilno vdeležilo te izvauredne veselice.

Razne reči.

— Duhovske spremembe v Kerški škofiji. Vis. čast. g. Valentinčič Anton, dekan v Rožeku, je imenovan za prošta pod Kernosom; čast. g. Poldeneg Karol, kanonik v Strassburgu, ostane ondi za mestnega fajmoštra; po preč. g. stolnem korarji Antonu Ehrlichu izpraznjen kanonikat v Strassburgu so milostljivi gospod knezoškof podelili č. g. Lambertu Einšpielerju, konzistorijskemu svetovalcu in knezoškofij. tajniku, ki ostane v svojih dose-danjih službah v Celovcu. En kanonikat v Strassburgu je razpisan do 6. oktobra. — Č. g. Šketh Jože, fajmošter v Kerčanjih, je dobil faro Čanče. — Č. g. Jamnik Jan. gre iz Št. Petra v Kačjem dolu za provizorja v Malnico in č. g. Thelian Jož., kaplan v St. Walburgi, za provizorja v Št. Martin na Grobniškem polji; na njegovo mesto pa pride č. g. novomašnik Hain Jož. za kaplana v Št. Walburgo. Umrla sta: dne 19. avg. č. g. Protiva Jože, provizor v Gradesu in č. g. Leskovšek Jan., fajmošter v pokoji v Gradcu. R. I. P.

— Ognjenik Vezuv na spodnjem Italijanskem začel je 22. t. m. zopet bljuvati ogenj, ki čedalje hujši prhaja.

— Rumena mrzlica v Ameriki po mestih pojenjuje. V New-Orleanu je 22. t. m. umrlo za njo le še 40, v Memfisu 33, v Vicksburgu pa 12 ljudi.

Eksekutivne dražbe.

27. septembra: 3. Smrekar iz Rožanca, 2. Lilek iz Črnomlja, 3. Dom iz Maverla, 3. Verlinič iz Bojana, 3. Lucija, Mihael in Ivan Medved iz Neževasi, 3. Krašovic iz Stranske vasi, 3. Mušič iz Dragatuaša, 3. Buta iz Bistrice, 3. Spehar iz Daljne Njive, 2. Malič iz Vinice, vsi v Črnomlju. 3. Hrovatič iz Čepna, 3. Kranjc iz Čepna, 3. Bantič iz Gorenje Košane, 2. Verne ja Orehka, vsi v Postojni. 3. Bačer iz Planine, 3. Pegan iz Vipave, oba v Vipavi. 3. Kambič iz Metlike, 3. Jankovič iz Cerkvišča, 1. Kuhar iz Perbiša, vsi v Metliki. 2. Uršič iz Rupe, 3. Ovijač iz Mož, oba v Kranji. 2. Skufca iz Brezovega Dola v Žuženberku.

Umrlí so:

21. do 23. septembra: Otokar Korn, hiš. pos. n. 20 l., za sušico. Marija Fischer, hiš. pos. ž. 65 l., za vnetico vratu. Amalija Laurič, del. o. 14 l., za grižo. Franciška Kozin, vrt. h. 19 l., za spridenem drobovjem.

Telegrafične denarne cene 25. septembra.

Papirna renta 61.15 — Sreberna renta 62.60 — Zlata renta 71.70 — 1860letno državno posojilo 112.— Bankine akcije 794 — Kreditne akcije 233.25 — London 116.60 — Srebro 100 — — Čes. kr. cekini 5.62. — 20-frankov 9.34.

Dečka v poduk

vzame pek za sladkarije. (5)

Rudolf Kirbisch

na národnem (kongresnem) trgu.

Najprimernejše darilce

za

pridne otroke

ste povesti:

1. **Hananí, ali zadnji dnevi Jeruzalema,** in

2. **Zadnji dnevi Ogleja.**

Knjižici obsegate okoli 180 strani in se dobivate mehko vezani po 30 kr. pri opravištvu „Slovenca“, ki po želji preskrbí tudi ličnejše vezanje. Kdor jih naroči deset, dobi eno knjižico po vrhu. (23)